

Миколаїв. Львівська область Я РЕПОРТЕР

Інформаційно-розважальний портал Миколаївського району

Добавляйте власні новини, інформацію та фото подій, очевидцями яких Ви стали.

Увійти

НОВИНИ

СПОРТ

ГРОМАДА

НАШ РАЙОН

ФОРУМ

ВІДЕО

БІЗНЕС-КАТАЛОГ

ОГОЛОШЕННЯ

ГАЛЕРЕЯ

Статті та наукові праці ► Король Данило Романович. Загадки і проблеми

Король Данило Романович. Загадки і проблеми

ЧЕТВЕР, 28 СІЧНЯ 2010, 16:23 MYKOLAIV.INFO

(4 Голосів)

Опубліковано у: Король Данило Романович і його місце в українській історії / Львівський національний університет ім.І.Франка, Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім.М.С.Грушевського, Громадський комітет для відзначення 800-літнього ювілею короля Данила. - Львів, 2003. - С.24-29

Незважаючи на те, що діяльність одного з найвидатніших українських політичних діячів - короля Данила Романовича - досліджується давно (Д.Зубрицький, І.Шараневич, М.Дашкевич, М.Грушевський, І.Крип'якевич, Л.Черепнін, К.Гуслистий, В.Пашуто, М.Котляр, Д.Домбровський, Л.Войтович та ін.), доводиться констатувати, що надто багато проблем, пов'язаних з цією особою залишаються не тільки дискусійними, але й загадковими. На мій погляд ми тільки наближаємося до пізнання особистості короля Данила, мотивацій його вчинків і оцінки його діяльності.

Чи не першою загадкою з життя короля Данила-Івана (хрестне ім'я Іван встановлене на підставі булли папи Іннокентія IV) залишається дата його народження, яка тісно пов'язана із загадкою походження його матері - другої дружини Романа Мстиславича.

Джерела не дозволяють однозначно встановити походження другої дружини Романа. За версією В.Пашуто, яку підтримав М.Котляр, вона була дочкою волинського боярина. Ця версія, прийнята О.Головком та іншими дослідниками. Польські історики підтримують версію Г.Гралі, який вважав, що другою дружиною Романа була Марія із знатного візантійського роду Каматерос (Євфросинія Каматерос була дружиною імператора Олексія III Ангела).

На мою думку більш вірогідною є версія М.Баумгартена, згідно якої Роман одружився з дочкою візантійського імператора Ісаака II Ангела та Маргарити-Марії, дочки угорського короля Бели III. Ця версія дозволяє пояснити практично всі загадкові моменти пізніших подій. Стає яснішою причина загибелі Романа - похід на допомогу німецькому королеві Філіпові IV Гогенштауфену, який був одружений з Іриною, дочкою Ісаака II Ангела, тобто рідною сестрою його дружини. З цим узгоджуються повідомлення цистеріанського абата Альберіка, а також гіпотези С.Томашівського, М.Кордуби, В.Пашуто, Л.Махновця та ін. Можливо вони навіть зустрічалися особисто: князь Роман Мстиславич пожертвував на честь св.Петра монастирю бенедиктинців у Ерфурті 20 гривень срібла, за що був зарахований до фундаторів цього монастиря. Від Гогенштауфенів могли бути запозичені ідеї "доброго порядку" - пропонувані Романом зміни системи успадкування князівських престолів. (Незважаючи на сумніви щодо вірогідності цього повідомлення В.Татищева, висловлені свого часу ще М.Грушевським та недавно підтримані новою аргументацією О.Толочка, і цю проблему не можна вважати вирішеною, аргументи прихильників вірогідності проекту Романа: Б.Рибакова, М.Котляра, П.Толочка, Л.Войтовича, О.Головка та інших також досить вагомими). Угорський король Андрій II прийняв вдову і Данила „як милого сина свого“, бо вона була його племінницею. Вдову Романа визнало військо і боярство, тоді як вдову Мстислава Великого (дочку новгородського боярина) трактували досить низько. Її незвично як для жінки висока роль, яку можна порівняти хіба зі св.Ольгою, легко пояснити імператорським походженням. Нарешті цим можна пояснити і грецькі імена у дітей і внуків, не звичні для Рюриковичів (Данило, Саломея, Іраклій, Лев).

Цей шлюб міг бути наслідком угоди, укладеної посольством у складі Твердяти Остромирича, Недана, Домажира і Негвара, яке у середині 1200 р. бачив у Константинополі Добриня Ядрійкович, пізніший перемишльський єпископ. Сам факт цієї угоди сумнівів не викликає.

За Галицько-Волинським літописом після загибелі батька Данилові було чотири роки, тобто він народився у 1201 р. Але немає впевненості, що цей запис не відноситься до 1206 р., коли почався похід на Галич Рюрика Ростиславича. Крім того у волинській військовій "Повісті про битву на Калці", яка включена до цього літопису, сказано, що Данилові було 18 років на час битви, тобто він народився не раніше 1204 р. А, судячи з подробиць деталей битви, автором „Повісті“ був її учасник, або особа, яка безпосередньо черпала інформацію від учасника чи учасників цієї битви.

Переговори у Візантії проходили літом 1200 р., отже принцеса Анна (ім'я дружини Романа встановлено на підставі того, що над її могилою у Володимирі-Волинському внук Мстислав Данилович у 1289 р. поставив каплицю св.Іоакима та Анни) могла ще у 1200 р. прибути у Галич. Це також дозволяє відносити народження Данила Романовича до кінця 1201 - початку 1202 р. Але точної дати ми так і не знаємо. Це питання все-ще залишається дискусійним.

Роман Мстиславич був видатною особистістю, але законних підстав для успадкування галицького престолу не мав. У першій галицькій династії ще залишалися легітимні спадкоємці. Володимир Ярославич від попаді мав двох синів Василька і Володимира, яких угорці утримували в почесному полоні ще у 1218 р., про всяк випадок як невелику, але козирну карту в боротьбі за Галицьку спадщину. Були і спадкоємці "по кужелю", тобто по жіночій лінії - внуки Ярослава Осмомисла, сини його дочок.

Поки був живим Роман - ніхто не наважувався оголосити про свої права. Після його загибелі першими виступили Ігоревичі. Їх мати і мачуха (для старших) Євфросинія Ярославна, дружина сіверського князя Гюря Святославича, була дочкою Ярослава Осмомисла. Ігоревичі успадкували незначне Путивльське князівство, в якому їм було тісно. Честолюбивий інтриган, який рвався до київського престолу, чернігівський князь Всеволод Чермний на

снемі (з'їзді) князів з гілки Ольговичів у Чернігові на початку 1206 р. добився підтримки походу Ігоревичів на Галич. Вдова Романа, яка зуміла організувати відсіч Рюрику Ростиславичу під Микулином, не змогла втриматися в Галичі через відверту неприхильність місцевого боярства. Вона змушена була шукати притулку в Угорщині (не на Волині, де Романовичі мали прихильників, а в Угорщині, королі якої самі претендували на Галицьку спадщину - ще один аргумент на користь походження Анни, яка шукала допомоги у свого родича - угорського короля). Так почалася перша еміграція маленького Данила.

Ув'язити

За час того першого перебування при угорському дворі він виховувався з майбутнім угорським королем і своїм сватом Белою IV, вивчив угорську мову. Йшли розмови про заручини юного Данила з Марією-Анною (* бл. 1204 + 1237), дочкою короля Андрія II. Що ж тоді завадило реалізації цих планів до 1214 р. (коли була укладена угода в Спіші), адже Марію-Анну видали заміж за болгарського царя Івана II Асеня аж у 1221 р.? Король Андрій II претендував на Галич ще у 1189 р., коли Бела III, судячи з грамоти від 2.05.1189 р., титулувався „королем Галича“ (rex Galicie). Приймавши внучатого племінника „як милого сина свого“, Андрій II незабаром прийняв і титул короля Галичини і Володимирії. Угорський король хотів об'єднати Галицько-Волинську землю з Угорщиною на зразок Хорватії персональною унією на основі признання її галицьким боярством. У такому випадку шлюб його дочки з Данилом Романовичем був би зайвим. Це ще одна загадка з біографії короля Данила.

Данило Романович, як і його батько, дід та прадід, намагався стати сюзереном всієї Русі, тобто князем київським. Це йому вдалося перед самим монгольським наступом на столицю. Повернути собі Київ князь Данило пробував і після відходу монгольських військ. З цим, значною мірою, була пов'язана поїздка Данила Романовича в ставку Батия після блискучої перемоги у 1245 р. під Ярославом над претендентом на галицький престол Ростиславом Михайловичем, якого підтримувала Угорщина. Але „князю бувшому великому, володівшому Руською землею, Києвом, і Володимиром, і Галичем“ не вдалося отримати від монгольського владика ярлика на столицю. Не випадково князівський літописець записав: „Ой, гірше зла честь татарська“. Галицького князя приймали значно краще за інших і не зачепили його основних володінь, але „його ж отець був цезарем у Руський землі... син того не дістав честі“. Напевно тому улусбек Мауці (Могучій), чий улус охоплював Лівобережжя і доходив до Києва, і послав Данилові виклик "Дай Галич", намагаючися протидіяти спробам князя відновити своє панування на Дніпрі.

З істориків на ці спроби Данила Романовича звернув увагу тільки О.Толочко. Він датував поїздку Данила Романовича в Орду 1250 р. Хронологія Галицько-Волинського літопису достатньо проблематична. Але, напевно, все ж праві М.Грушевський та інші історики, які датували цю поїздку 1246 р. Саме з цього періоду розпочався різкий поворот у політиці Данила Романовича у сторону тісних контактів із Західною Європою і боротьби з ординською зверхністю. Тоді ж почалася гарячкова укріплення міст і перенесення столиці у Холм на західному кордоні. Рівночасно велися пошуки союзників проти Орди. У 1251 р. такий союз було скріплено шлюбом дочки Данила з володимиро-суздальським князем Андрієм Володимировичем, який незабаром виступив проти ординців.

Відкритий виклик Золотій Орді було зроблено у 1253 р., коли Данило Романович прийняв від римського папи Інокентія IV королівську корону. Як васал хана Золотої Орди він не мав права цього робити. Такий акт міг означати тільки одне: повну відмову від ординської залежності. Не випадковим був і титул: „король Русі“. Сумніватися у ньому не доводиться: папські булли надійно підтверджують інформацію літописця. Папа оголосив хрестовий похід проти Орди. Його буллу отримав навіть князь Олександр Невський. Відразу ж після цього у 1254 р. почалися походи проти Бакоти, де старшина Милій став ординським намісником, та болохівських князів, які залишилися ординськими васалами. Ці заходи викликали війну з Коренцою (Куремсою), який володів улусом на Правобережжі. Ця війна закінчилася перемогою короля Данила.

Можна стверджувати, що Данило Романович добре володів інформацією про події в Орді. Час виступу було обрано вдало. Батий хворів, у 1255 р. він помер у віці всього 48 років. Передчуваючи свою смерть, він відправив сина Сартака у Каракорум до Менгу-каана. Зобов'язаний своїм престолом Батисві, Менгу затвердив Сартака як тільки-но прийшла звістка про смерть його батька. Але Сартак не доїхав до столиці, він помер від отрути у 1256 р. За цією загибеллю стояв брат Батия - Берке. По смерті Сартака Менгу затвердив ханом Улакчі, доручивши Боракчин-хатун, вдові Батия, опікуватися сином до його повноліття. Але і цей юний хан помер у 1257 р. не без допомоги Берке.

У 1258 р. Берке нарешті став ханом Золотої Орди. Почався перепис населення у завойованих руських князівствах, для контролю за ними монголи призначали баскаків, темників, тисяцьких, сотників і десятників. Коренца (Куремса) був зміщений і замінений темником Бурундаєм. Це був один з кращих монгольських полководців, який відзначився в угорському поході 1241 року, а пізніше був соратником Ногая і загинув у 22.05.1289 р. на війні з Хулаїдами в Азербайджані. Отримавши значну допомогу, „у тяжкій силі“, Бурундай у 1258-1259 рр. відновив ординське панування. На його вимогу були зруйновані укріплення Володимира, Луцька, Крем'янця і Львова. Король Данило під час походів Бурундая перебував в еміграції. Очевидно, що монголи його змістили, а брат і сини скорилися під загрозою пlynдрування краю. Монголи не змогли здобути столицю Данила Холм, але й король не зміг підняти на боротьбу своїх західних союзників.

У 1260 р. ситуація в Золотій Орді знову загострилася. Смерть Менгу-каана привела до боротьби за головний монгольський трон між Хубілаєм та Арик-Бугою. Війна між претендентами закінчилася у 1264 р. на користь Хубілая. Берке не приймав участі у цій війні, використавши її для відділення Золотої Орди від Монгольської імперії. Цьому сприяло і перенесення столиці Монгольської імперії у Ханбалік (Пекін). Рівночасно розпочалося суперництво між Золотою Ордою і державою Хулагу, якому Джучиди допомогли завойовувати Іран. Основною причиною були претензії Берке на Азербайджан, який Хулагу не хотів віддавати, тримаючи свою столицю у Тебрізі. У 1262 р. розпочалася ця війна, яка з перервами тривала майже до кінця XIV ст. Перша велика битва на лівому березі р. Кури (1263 р.) закінчилася повною поразкою Хулагу. Тут, за свідченням арабського історика Ібн Васила, Берке виголосив свою знамениту сентенцію: „Якщо б ми діяли спільно, то підпорядкували б весь світ“.

Зміна ситуації в Орді, яка вимагала концентрації сил на сході, дозволила у 1262 р. королеві Данилові повернутися з Угорщини. На мій погляд з цього періоду і до походу золотоординського хана Телебуги у 1287 р. Галицько-Волинська земля знову не визнавала ординської зверхності. Отже король Данило помер у своїй столиці Холмі не ординським васалом, а незалежним володарем, до кінця залишаючися вірним своїй політиці.

До заслуг короля Данила Романовича належать і переозброєння армії, запровадження технічних новинок, зокрема мобільних металевих машин та панцирів для коней, укріплення і заснування міст. Тут також свої загадки і проблеми. Серед них найцікавіша - проблема заснування Львова, але це окрема тема, якій присвячено ряд розвідок, частина яких ще в друці. Цікаво, що не маючи жодного підтвердження в джерелах (навіть польський історик М.Кроммер, т.з. білорусько-литовські літописи: Археологічного товариства, Рачинського, Ольшевський, Євреїновський та Румянцівський, ряд авторів XVI-XVIII ст., зокрема Мартин Груневег, Йоганн Альнпех, Симеон Окольський, Бартоломей Зиморович, а також один актовий документ кінця XVI ст., вважали, що місто було збудоване князем Левом, а на Галицькій брамі міста був латинський напис: "Князь Лев поклав мені підвалини. Нашадки дали ім'я Леонтополіс"), більшість дослідників схильні вважати засновником Львова саме короля Данила.

Ми торкнулися тільки незначної частини і проблем, пов'язаних з особою короля Данила Романовича. Не до кінця ще використані джерела з історії Золотої Орди. Нові латиномовні джерела вводять в обіг польські та угорські дослідники. Нас чекають ще цікаві знахідки та дискусії.

Леонтій Войтович

Увійти [Лівство Русі: реальність і міфи](#)

[Одержимість](#)

Переглянути коментарі:

 LizaLizaLiza » 08.04.2013, 12:26

LizaLizaLiza

  -1

Дуже цікаво!

[Оновити RSS](#)

Додавання коментаря означає Вашу згоду з [Правилами коментування.](#)

Додати коментар

Ім'я

1000 символів

[Оновити](#)

Надіслати

Миколаїв. Львівська область

Миколаїв. Львівська область. Миколаївський район.
За умови повного або часткового використання інформації гіперпосилання на «Миколаїв.INFO» – www.mykolaiv.info – є обов'язковим.
За зміст рекламної інформації відповідальність несе рекламодавець.
Всі права захищено.